

PEDAGOGIA MUZEALĂ- PROGRAME ȘI STRATEGII

Raluca ANDREI

Omul este în mod constant în căutarea diversității, a noului și a variației. Curiozitatea sa nelimitată, inteligența creatoare, sunt atuuiri pe care orice educator trebuie să le folosească în transmiterea valorilor sociale și umane, atât de necesare integrării individului în societate și dezvoltării sale din punct de vedere psiho-socio-cultural.

Muzeul- ca și instituție culturală- are menirea, alături de colectarea, păstrarea, restaurarea, cercetarea și expunerea obiectelor, de a educa publicul vizitator, devenind astfel un mijloc de învățare a elevilor și perfecționare profesională a profesorilor. Muzeele- prin patrimoniul lor- trebuie să fie instituții culturale active și ofensive, capabile să contribuie la edificarea unei conștiințe moderne privitoare la valoarea propriului patrimoniu și a vocației acestuia de a se defini ca parte a patrimoniului cultural european și universal.

Aceste obiective- de instruire a micilor vizitatori și de perfecționare a cadrelor didactice în spiritul cunoașterii și conștientizării valorilor culturale- pot fi atinse printr-un amplu program numit „PEDAGOGIE MUZEALĂ”.

Educația în cadrul muzeului are rădăcini adânci, care ajung înapoi în timp, până aproape de data înființării instituției muzeale, când s-au pus bazele studiului științelor naturii și muzeul a început să ofere lecții la aceste materii, elaborând în acest scop lucrări științifice de mare însemnătate.

De ce această necesitate a unui program special numit **pedagogie muzeală**? Una din cauzele apariției

sale ține de evoluția sistemului științelor educației, în încercarea de a găsi una dintre cele mai bune modalități de a educa, iar o altă cauză are în vedere reconsiderarea muzeului ca instituție cultural- educativă.

Pedagogia muzeală se instituie, astfel, ca un proiect teoretic alternativ asupra „cum se face” sau „cum ar trebui să se facă” educația „în” și „prin” muzeu. Ritmul rapid al schimbărilor care afectează existența socio- culturală influențează inclusiv muzeul. Astfel, „se impune ca muzeul să facă mai mult decât să se adapteze schimbărilor și anume să le declanșeze, să le devanseze. De aceea, el trebuie să-și dezvolte dimensiunea interdisciplinară și proiectivă, iar pedagogia muzeală reprezintă un asemenea suport”¹.

Muzeul devine, astfel, alături de mijloc de recreere și transmițător de informație și un „element de reechilibrare spirituală , un loc al recuperării pe planul spiritual”².

Pedagogia Muzeală în cadrul Complexului Național Muzeal „ASTRA”

În anul 2001, s-a înființat, în cadrul Complexului Național Muzeal „ASTRA”, „Cabinetul de Pedagogie Muzeală”, atelier destinat însușirii cunoștințelor cu privire la cultura și tradițiile poporului nostru, precum și a altor etnii.

Pedagogia muzeală este o formă de educație cu adresabilitate generală, indiferent de vârstă sau statut socio-profesional. Însă, segmentul social cel mai susceptibil de a fi integrat programelor de pedagogie muzeală

1 Cojocariu, Venera- Pedagogie Muzeală, Ministerul Culturii, 1998, p.19.
2 Hudson, Kenneth- O istorie socială a muzeelor, București, ed. Meridian, 1975, p.11

este populația de vârstă școlară și în special copiii din clasele primare și gimnaziale.

Elevii și profesorii sunt priviți ca o categorie de public muzeal deosebit de importantă, din mai multe motive:

1-sunt puternic motivați, conștienți de utilitatea muzeului ca resursă extra-curriculară, care ajută la facilitarea învățatului;

2-profesorul vede educația în cadrul muzeului ca pe un instrument important de îmbogățire a proiectelor didactice;

3-vizita la muzeu poate oferi soluții legate de înțelegerea de noi concepte, de învățarea prin descoperire.

Colaborarea cu școala trebuie studiată, planificată și realizată pe baza următoarelor principii:

- colaborarea cu școala trebuie dezvoltată pe baza temelor de interes comun;
- dezvoltarea rețelelor de școli care lucrează la o temă comună favorizează schimbul de experiență;
- popularizarea muncii efectuate de școli în colaborare cu muzeele, pentru a face cunoscută această muncă în teritoriu și pentru a oferi rezultatele acesteia în scopul de a fi folosite de alte realități.

În acest sens, muzeul nostru a reușit să desfășoare o colaborare de lungă durată cu o serie de școli din Sibiu, precum: Colegiul Pedagogic, Șc. Radu Selejan, Șc. Nr.4, Șc. Nr.24, Șc. Nr.2, Șc. Nr.12, Liceul de Artă, Șc nr.21. Elevii claselor I-IV au avut prilejul ca pe parcursul unui an școlar să se familiarizeze cu subiectele prezentate în cadrul orelor de pedagogie muzeală, să cunoască valoarea patrimoniului existent în muzeu, precum și diversitatea culturală și etnică.

Dacă la început, orele de pedagogie muzeală au fost parte din aria extra-curriculară, contactul repetat

școală-muzeu a adus transformarea lor în materii opționale, iar numărul școlilor și claselor participante a crescut considerabil, ca în prezent acestea să ajungă la 17 clase.

În organizarea ofertei noastre educaționale am avut în vedere cele 3 roluri ale pedagogiei muzeale: rol educațional, rol social și rol informațional.

1. Rolul educațional urmărește: dezvoltarea proceselor de cunoaștere (procesul de învățământ realizat „în” și „prin” muzeu permite dezvoltarea, organizarea și orientarea percepțiilor, dezvoltând în cele din urmă spiritul de observație; generează reprezentări reproductive; dezvoltă limbajul; memoria involuntară și cea voluntară; motivația intrinsecă ce stă la baza memorării logice și cea de lungă durată; iar dezvoltarea imaginației creatoare elimină frica de greșală și teama de nou; *Formarea unor priceperi și deprinderi intelectuale, asimilarea unor metode de muncă intelectuală* (aici urmărim familiarizarea copiilor de a lucra cu instrumente auxiliare pentru îmbogățirea cunoștințelor - pliante, etichete, texte-, folosirea surselor documentare, formarea deprinderilor de a compara, analiza, dezvoltarea capacităților empatic); *Educarea creativității* – urmărim dezvoltarea spiritului interogativ al copiilor, a curiozității, deschiderea către nou, utilizarea unor metode specifice propriei educării creativității - *brainstorming* -, prevenirea și înlăturarea blocajelor creativității.

2. Rolul social al pedagogiei muzeale are în vedere integrarea optimă a copiilor în societate prin sensibilizarea acestora de a accepta diversitatea etnică și culturală, prin conștientizarea valorilor umane și cultivarea respectului față de semenii.

3. Rolul informațional presupune realizarea de către muzeul nostru a unei oferte educaționale, a cărei informație să fie adecvată dezvoltării

bio-psiho-sociale a copiilor participanți la program, obiectiv realizat prin adaptarea metodelor, mijloacelor de predare și a nivelului informațional la nivelul categoriilor de vârstă școlară mică și mijlocie (grupa de vârstă 6-14 ani).

Ținând cont de faptul că pedagogia muzeală este o educație de tip informal, obiectivele pe care noi ne-am centrat sunt în special de nivel afectiv- formarea sentimentelor, atitudinilor și convingerilor față de instituțiile culturale în general și față de muzeul nostru, a valorilor și tradițiilor pe care le reprezentăm, în special, fără însă a neglija obiectivele de nivel informațional utilizând acele metode și mijloace care să-i determine pe copii să-și însușească cunoștințele în mod voluntar și conștient.

Reușita obiectivelor pe care noi ni le-am propus, se datorează atât patrimoniului valoros existent în muzeu, cât și capacității muzeografilor noștri de realizare a materialelor ce sunt predate, de adaptare și transmitere a cunoștințelor pentru însușirea lor optimă de către copii.

Metodele folosite pentru prezentarea informațiilor și atragerea copiilor în vederea însușirii cât mai optime a cunoștințelor sunt expunerea- în special povestirea și descrierea-, conversația, observația, problematizarea, precum și învățarea prin descoperire. Segmentul cel mai important îl constituie metodele activ- euristice și participative care favorizează lucrul pe grupe de copii, activitate ce dezvoltă capacitățile de colaborare și socializare a copiilor. De asemenea, aceste metode sunt adecvate categoriei de vârstă a elevilor (clasele I-IV) și utile pentru verificarea cunoștințelor aprofundate de către copii.

Alături de metodele prezentate, muzeograful are marele avantaj de a se putea sprijini în prezentările sale de materiale concrete existente atât în expozițiile temporare și permanente,

cât și în depozitele muzeului, acestea din urmă utilizate în condiții de maximă siguranță, pentru protejarea obiectelor împotriva deteriorării.

Contactul direct cu obiectele prezentate facilitează învățarea și permite copiilor să-și dezvolte un sistem atitudinal-valoric față de acestea.

Oferta Muzeului „ASTRA” pentru grupa de vârstă școlară mică, se extinde pe 4 domenii principale, ce includ o serie de subteme:

Etnografie românească: ceramică românească, pictura icoanelor pe sticlă, prelucrarea lemnului, obiceiuri legate de sărbătorile specifice poporului nostru, portul popular românesc, prezentarea orașului vechi.

Etnografie săsească: prezentarea mobilierului săsesc (tehnici și metode de realizare, modalități de ornamentare), ceramică săsească, prezentarea portului săsesc, bresle și meșteșugari, lumea copiilor de odinioară.

Etnografie Universală: prezentarea generală a expoziției permanente, prezentarea mumiei și a modalităților de mumificare, Franz Binder- călător în Africa Centrală, istoria armelor, vestimentație (tehnici de realizare).

Mijloace de prezentare- Jurnalul virtual, site-ul muzeului, expoziția permanentă.

Muzeul în Aer Liber: prezentarea patrimoniului de arhitectură, prezentarea patrimoniului tehnic al muzeului și importanței sale în vederea conștientizării propriei identități etno-culturale, familiarizarea cu domeniile patrimoniului tehnic tradițional existent în muzeu, cunoașterea mediului ambiental și realizarea legăturii mediu-monument.

Pentru atingerea obiectivelor noastre este necesar să utilizăm o serie de metode de evaluare, metode ce trebuie să fie în concordanță cu caracteristicile de vârstă, precum și cu cele ce au în vedere educația nonformală.

În acest sens vom urmări întocmirea de teste docimologice ce vor fi aplicate elevilor și realizarea de către aceștia a testelor de compoziție din care distingem compunerea, eseul, referatul, proiectul, portofoliul. La acestea se adaugă și activitățile practice ale copiilor (desene, modelaj, colaje) ce vor fi introduse în cadrul portofoliului realizat de copii.

Prin test docimologic înțelegem „o probă definită ce implică o sarcină de îndeplinit, identică pentru toți subiecții examinați, cu o tehnică precisă pentru aprecierea succesului și eșecului sau pentru notarea numerică a reușitei” (Henry Pieron). Testul docimologic cuprinde întrebări cu răspunsuri deschise (de redactare și completare) și închise (tip alegere multiplă, corect-greșit, sau tip pereche), motiv pentru care necesită o elaborare foarte riguroasă și standardizarea condițiilor de examinare și a criteriilor de notare.

Testele de compoziție asigură, alături de verificarea cunoștințelor, o verificare a abilităților, priceperilor și deprinderilor dobândite de către copii, ei având posibilitatea să-și exprime sentimentele, gândurile, despre tot ceea ce-și însușesc în muzeul nostru, și să-și prezinte lucrările practice în cadrul portofoliilor.

Încercăm pe această cale să urmărim rezultatele muncii noastre de promovare și transmitere a valorilor și tradițiilor culturale, precum și realizarea în colaborare cu școlile sibiene a cât mai multe proiecte educaționale.

În acest sens, Complexul Național Muzeal „ASTRA” a inițiat o serie de demersuri naționale și internaționale, demersuri ce s-au concretizat în participarea muzeului la proiectul „Muzee și Școli – către Europa”, proiect lansat de Fundația Pegasus a Parlamentului European cu sprijinul și susținerea uniunii Europene prin Programul Cultura 2000, la data de 30 octombrie 2003. Anul 2004 a adus acceptarea proiectului; alături de

România intrând drept co-parteneri Regiunea Lombardia – Italia, Ministerul Culturii din Luxemburg, Muzeul Zamek Krolewski – Polonia.

În cadrul reuniunii organizate de Muzeul Județean de Artă Prahova în martie 2003 (alături de care, muzeul nostru a participat la proiect), reprezentanți ai Muzeului „ASTRA” au semnat Declarația de intenție, în urma căreia s-a inițiat proiectul „Școala Adoptă un Monument - Casa Artelor”.

Proiectul pilot pe care Complexul Național Muzeal „ASTRA” l-a înaintat în cadrul programului „Muzee și Școli către Europa” a debutat cu un parteneriat încheiat între muzeu și Școala cu clasele I-VIII Nr.24, în care s-a urmărit implicarea directă a elevilor în „adoptarea” monumentului istoric „Casa Artelor”.

Proiectul a cuprins 3 faze :

- documentare
- creație
- evaluare.

Prima fază a proiectului cuprinsă în perioada **5 ianuarie 2004 – 31 martie 2004** a cuprins :

etapa de documentare asupra istoricului orașului și al breslelor, al clădirilor din Piața Mare, Piața Mică și Piața Huet, al monumentului istoric « Casa Artelor »,deplasări în teren pentru identificarea clădirilor și piețelor, un test grilă de evaluare.

A doua fază cuprinsă între **1 aprilie 2004 – 31 august 2004** a constat în redactarea de către elevi a unor eseuri, compuneri, articole, broșuri, desene, modelaje din carton, gips.

Ultima fază a proiectului se va finaliza prin valorificarea celor doua faze anterioare prin :

- organizarea unui târg meșteșugăresc de epocă în Piața Mică,
- organizarea unei expoziții cu lucrările realizate în faza de creație,
- punerea în scenă a unui spectacol de teatru medieval și a unui bal – seri muzicale de epocă.

De asemenea, în finalul proiectului se dorește realizarea unor parteneriate cu școlile din Luxemburg și, chiar mai mult, cu școlile din Europa.

Muzeul devine astfel un spațiu magic, unde educația permanentă își găsește firesc aplicabilitatea, el nefiind

doar un palier educativ al educației formale, ci o alternativă, o educație continuă, afirmându-și dublul obiectiv educațional în care identitatea istorică a Muzeului este reafirmată prin punerea în evidență a colecțiilor, iar abordarea demersului didactic se sprijină pe activitățile interactive.